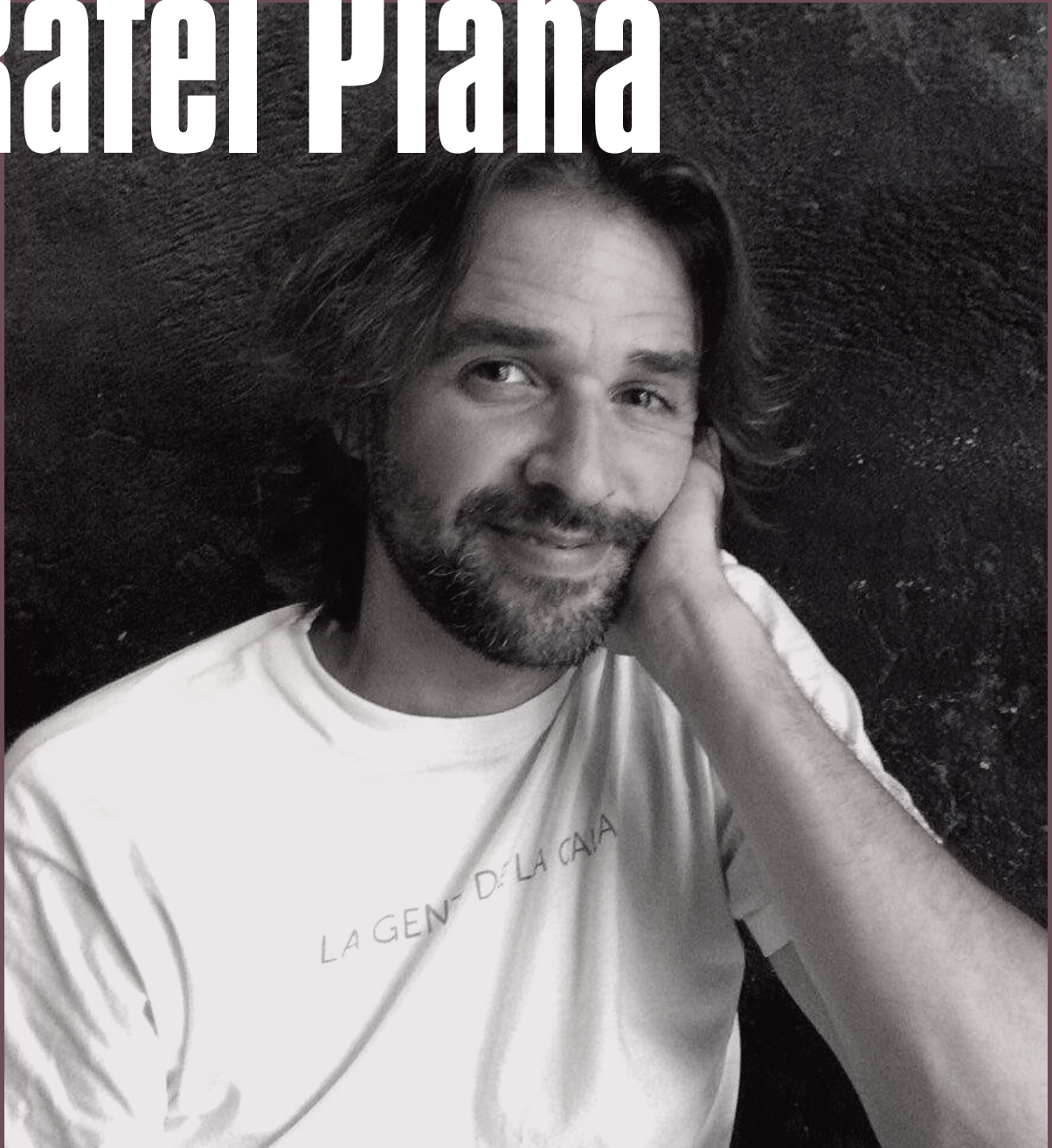

Entrevista a Rafel Plana

Berta Rigau

PROSPECTIVA I ANÀLISI DE
PROJECTES CULTURALS

MÀSTER GESTIÓ CULTURAL UB

...

Rafel Plana és compositor, pianista, productor musical i cap del Col·lectiu d'Instrumentistes de l'Institut del Teatre. Des de ben d'hora aquesta vessant artística el va conduir a desenvolupar la faceta d'emprenedor cultural que exerceix constantment engegant projectes culturals de tot tipus. Entre aquests, com a gestor cultural, ha sigut impulsor d'iniciatives com els programes de ràdio "Això és un drama!" i "Panoràmic", productor del show i podcast "Tarde y Mal", ha participat en festivals i concursos musicals i també ha pujat als escenaris creacions artístiques pròpies i col·laboracions amb altres artistes (música i poemes, lectura dramatitzades, etc.).

En aquesta conversa, en Rafel ens explica com van ser els seus inicis accidentats com a gestor cultural i perquè ha decidit continuar en aquest món complex. Així mateix, repassem el concepte de cultura i què és el que permet tirar endavant una iniciativa; quins objectius s'han de tenir molt clars o amb quins reptes es pot topar pel camí. També debatem sobre què l'ha fet aprendre al llarg de la seva trajectòria professional i sobre les sortides que poden adoptar les propostes artístiques davant el nou panorama sanitari.

"Sempre em sento una mica impostor amb les feines perquè la trajectòria que he tingut es desmarca bastant de l'habitual. L'he construïda a partir de les meves experiències i necessitats personals"

Com vas entrar en contacte amb el món de la gestió cultural?

Jo sóc músic, compositor i sóc cap dels músics a l'Institut del Teatre des de ja fa quasi 20 anys. Arrel d'entrar a treballar a la casa -llavors ja era músic, feia gires i treballava fent música en ruta- va ser on vaig entrar en contacte amb el món del teatre i la dansa i on se'm va activar l'interès per descobrir aquest món.

Què et va motivar o despertar aquest interès en concret?

Quan vaig començar a treballar a la institució teníem un grup que es deia *Aïsha*, fèiem gires i anàvem amunt i avall i sí que hi havia una part de la feina del grup que a mi m'interessava que era la part de comunicació i relació amb mitjans i una mica l'organització de la logística de la banda. I crec que això va ser el germen per després engegar altres projectes.

Tot i que hi has arribat d'una manera més casual, et perceps a tu mateix com un gestor cultural?

Seria un gestor cultural ocasional. Sempre em sento una mica impostor amb les feines perquè la trajectòria que he tingut es desmarca bastant de l'habitual. L'he construïda a partir tant de les meves experiències com de les meves necessitats personals. Aleshores sí que faig molta tasca com a gestor, però no és el meu principal mitjà de subsistència.

Autodidacta i puntualment.

Sí.

També hi ha èpoques de l'any que tinc més necessitat d'engegar projectes com a gestor i hi ha èpoques de l'any en les que necessito realitzar-me com a creador. D'aquesta manera vaig combinant les dues coses.

Què creus que t'ha acabat formant com a gestor cultural? Quines pautes has seguit?

He tingut la sort de creuar-me pel camí amb gent que sí que treballa exclusivament i des de fa anys en aquest àmbit i m'he pogut formar a partir d'anar parlant amb ells i d'engegar els projectes i les iniciatives buscant una manera creativa tant a l'hora d'emprendre-les com de poder-les realitzar. Llavors, jo diria que m'he anat formant a partir de l'assaig i error dels projectes que he anat engegant.

És a dir, sempre m'he format a partir que tenia un projecte concret amb un objectiu concret i això m'ha servit per investigar, doncs, aspectes concrets com poden ser les subvencions, pressupostos, relacions amb la gent o campanyes de comunicació, per exemple. A partir de la necessitat, he buscat la formació pertinent.

"m'he anat formant a partir de l'assaig i error dels projectes que he anat engegant"

"Parteixo bastant de les meves inquietuds personals i cercar un projecte que connecti amb aquestes, perquè d'aquesta manera la implicació, l'energia que li poses i tot plegat té un plus"

Després de desenvolupar-te com a emprenedor cultural en diverses disciplines culturals, com saps quin serà el teu pròxim projecte?

És un procés més aviat orgànic i ve donat per l'oportunitat del moment o és més pensat i/o condicionat pels recursos que tens a l'abast?

Doncs parteixo bastant de les meves inquietuds personals i cercar un projecte que connecti amb aquestes, perquè d'aquesta manera la implicació, l'energia que li poses i tot plegat té un *plus*. I ja que no és el meu mitjà de subsistència, no haig de buscar projectes per sobreviure i doncs intento sentir-me realitzat humanament.

Portes a l'IT des del 2004 i en algunes ocasions treballar-hi ha suposat una avantatge per emprendre projectes com per exemple el cas del programa de ràdio i poder col·laborar amb altres cases de renom-. Sempre és positiva aquesta relació o en altres casos t'ha pogut limitar?

No. En general és una avantatge. La meua feina a l'institut té una certa flexibilitat organitzativa i això és bastant important per mi i poder-me dedicar a altres iniciatives. El fet d'estar vinculat a una institució reconeguda, és veritat que a l'hora de presentar-te a altres entitats, institucions o gent que no coneixes, és un aval important, ni que sigui.

Quines són les pegues que més t'han impedit assolir el teus objectius en els projectes?

Jo parteixo de la idea que la cultura, entesa com a necessitat de comunicar-se, de connectar-te amb altra gent, de compartir uns valors, no? Així és com l'entenc jo, però també entenc que no és un bé essencial com es diu que és. Per l'ésser humà essencial és menjar, tenir un sostre i reproduir-se. Llavors si tens això clar,

t'estalvies molta frustració, perquè presentar-li un projecte cultural a la majoria dels mortals és absurd, no ho necessiten. Sí que ho necessiten a nivell més profund, perquè cerquen catarsis d'aquest tipus; anar a un teatre per exemple i sentir que comparteixen coses amb altre gent que tenen a prop o necessiten sentir que les idees que ells tenen sobre la vida són compartides per algú més i comentar la sèrie que han vist a la nit l'endemà amb els companys de feina. Però quan els hi presentes no ho veuen així, és com un luxe.

Ara bé, si tens això clar, ja tens molt guanyat perquè t'estalvies aquesta sensació de dir *"però si jo tinc un projecte súper potent, per què ningú em fa cas?"* Perquè no el necessiten. Partint d'aquí, jo almenys intento trobar la fórmula per fer-los entendre que sí que el necessiten. Llavors, si haig de presentar un projecte de cicle de concerts, tinc dues opcions: o el presento a l'ajuntament en el qual ja els hi arriben mil propostes més i tenen la seva mecànica de selecció o bé busco una persona, una empresa o un col·lectiu que tingui unes inquietuds que es puguin sumar a les meves. Aleshores si vull fer aquest cicle de concerts, busco una marca de cervesa que no sigui la més gran de totes, sinó una amb qui a l'hora de presentar-li allò, li faci il·lusió i ho necessiti.

***"Crec que faig cultura pels artistes.
El públic és més secundari"***

Ja m'has respost a què entens per cultura, però quan la dus a terme, per qui o per què la fas?

Crec que faig cultura pels artistes. El públic és més secundari. En aquest cas el públic rebrà el que jo li pugui proposar amb diferents nivells d'entusiasme. Però la meua principal preocupació és que els artistes es puguin guanyar la vida ni que sigui un dia a l'any, cuidar-los, que se sentin acompanyats. És a dir, generar experiències professionals culturals en les quals els artistes se sentin, a part de pagats, gratificats.

Durant els anys has anat canviant la teua manera d'emprendre i gestionar projectes?

Una mica sí. Intento cada cop fer les coses amb més previsió. La gent que venim del món de la cultura, a vegades estem acostumat al dia a dia en tots els sentits i t'adones que si pots fer les coses amb més previsió, acabes tenint més marge d'aconseguir el que vols. Aquesta seria la lliçó número 1: intentar fer les coses a sis mesos vista com a mínim.

Així doncs, aquesta visió de fer cultura pels artistes també és resultat d'una evolució de pensament al llarg dels anys?

Jo recordo el fet de començar pensant que com artista hi havia certes carències. Jo m'imaginava experiències com a persona contractada que no existien, aleshores vaig començar a generar experiències que a mi com artista m'hagués agradat que m'oferissin i participar-hi. De fet, sempre m'involucro i em guardo una part del projecte en la que hi participo creativament. D'aquí parteix la idea.

I quines són les millores o defectes que has notat al llarg dels anys dins del sector?

En general, emprendre projectes m'ha resultat més difícil en els últims 10 anys. Ha sigut una temporada en forma de rampa a vegades més inclinada i a vegades no tant, però no hi ha hagut cap moment que remuntés. Hi ha una espècie de bombolla. Hi ha projectes en els quals hi ha la part de l'artista, que hauria de

ser la principal, però també hi ha una part de maquinària, l'empresarial, que per mi, sincerament, penso que a moments sobraria. I en canvi a molts casos es potencia aquesta part de la maquinària, organitzativa, campanyes, estructura administrativa deixant pel final l'artista i aquest és l'últim graó de la cadena. Sembla que és una tendència empresarial que en altres sectors també passa. Les empreses grans cada cop es fan més grans i les petites o les persones al final són una part d'una cadena prescindible i això és un problema.

Quin creus que és el projecte que més t'ha marcat? I per què?

El primer que vaig engegar i que va durar 1 any que va ser el de *La Música de la Cala*, va ser com si et fessis soldat i anessis a la primera batalla de la Guerra Mundial? Doncs així va ser. Va ser molt dur, van sortir coses molt xules i allà vaig generar les connexions amb aquest teixit que després he anat cultivant. El projecte era molt bonic i hi havia varies persones d'aquest món de la cultura de Catalunya que es van interessar pel projecte i aquestes persones m'han anat acompanyant i jo també i seguim treballant junts.

També em vaig trobar amb persones amb qui no he tornat a treballar intencionadament. Vaig aprendre quin tipus de persones es volen aprofitar dels artistes i a detectar-lo i curar-me en salut quan es volen aprofitar de la teva energia i ganes de fer coses per treure'n benefici i després apartar-te'n.

Vaig aprendre tot lo bo i lo dolent que després he anat utilitzant.

Què es necessita per a que funcioni un projecte o una idea?

Els meus projectes són de petit format en general. Alguns impliquen més persones que d'altres, però sempre és que la gent que hi està se senti bé col·laborant amb mi i això faci que s'hi impliqui i s'agafin el projecte com una cosa pròpia. Si no és així, no funcionem.

I com saps que ha funcionat? Quins indicadors d'avaluació són importants per a tu?

L'indicador principal és que pugui continuar. Si hi pot haver una segona edició és que ha anat bé i si no hi és, és que no ha anat bé pel projecte o per tu. Després cada projecte doncs pot tenir uns indicadors diferents.

Per exemple, en el programa de ràdio si cada any sumem *partners* nous, és que anem bé. Em plantejo també a quin públic vull arribar i quin finançament puc obtenir entre edicions per si la cosa ha de continuar igual o pot anar a més.

"si et dediques a això, t'ha d'agradar tractar amb la gent i escoltar-la, compartir i tenir un cert interès en la vida dels altres"

Què creus que t'ha permès formar part de tants projectes? Són qualitats específiques?

Jo crec que si et dediques a això, t'ha d'agradar tractar amb la gent i escoltar-la (també que t'escoltin), compartir i tenir un cert interès en la vida dels altres. Si no és així...

El paper de gestor cultural el veig com a connectador d'històries o connector d'artistes amb diners o dels diners amb continguts o dels continguts amb les estructures que es fan possibles. Has de tenir ganes de saber què li interessa a cadascú i posar totes aquestes necessitats unes al servei de les altres.

Què en penses d'haver d'adaptar el format de les expressions artístiques a la situació actual i mesures?

Jo crec que no ens perdem la manifestació artística com a tal pel camí, sinó que cada època ha tingut els seus formats i suports i això no té perquè anar en contra de res. Sí que la tecnologia ha fet canviar hàbits que tenim com a éssers humans que no vana favor de posar en valor l'obra dels artistes, sinó més aviat el contrari.

Tens algun nou projecte en ment o algun projecte referent que creus que pot funcionar en l'actual context de covid-19?

Continguts de valor interessant que puguin consumir-se a la xarxa, però suposin un interès per espais reals. Per exemple el projecte de les ficcions sonores d'aquest any que són uns continguts per escoltar online a ICat però també són continguts del Museu d'Història. Interessen tant per la part digital com física. Al museu li interessa crear continguts per les xarxes i a les xarxes li interessa connectar amb coses reals. Crec que això és un bon punt de partida que es pot explotar en aquest context també.

Com a artista, què canviaries del model de gestió cultural?

Com a músic i crec que ara mateix com a qualsevol creador d'art que siguis, el problema és que l'oferta supera la demanda en un 1.000% i això el sistema capitalista ho aprofita. És una llei matemàtica: quan hi ha més oferta que demanda el preu dels productes baixen. Per tant, la gent que té el poder i el capital, les grans estructures per fer iniciatives de concerts, etc., s'aprofiten d'això i van en contra de l'artista. I els artistes ens hem desacostumat a syndicar-nos, és a dir, hem perdut una mica aquesta sensació de col·lectiu, crec que perquè ens desfoguem molt a les xarxes i ens dona la sensació que així canviem les coses i realment has de fer pressió en el món real perquè de l'altra manera no hi ha cap repercussió sobre les empreses. I les generacions més joves, crec que són molt batalladores però han perdut la capacitat de veure el que poden fer a mig termini i jo també m'hi incloc aquí. Diem *"Va, fem una campanya a les xarxes via change.org i segur que canviem"* i no funciona així això. Però en canvi, és difícil perquè pensar en canviar les coses a mig termini ja no

ho sabem fer i la pandèmia també ha fet que ens acostumem a viure el dia i ens acostumem a acceptar determinades decisions per part dels gestors i de les capes més altes de la gestió que d'una altra manera hauríem posat el crit al cel.

I per últim i agafant el fil amb el que comentaves de les generacions futures...

O presents!

O presents! Tens algun consell per la gent que comença a emprendre els seus propis projectes o s'endinsa en aquest àmbit de la gestió cultural?

Per on hem de començar el canvi?

Penso que primer hauries de ser conscient en quin mercat et mouràs. És a dir, si tu vols fer un disc de música en català saps quin serà el teu públic objectiu, encara que hi ha casos de coses excepcionals que no saps per què connectes més enllà de barreres lingüístiques, culturals, racials i hi ha casos que trenquen amb aquestes barreres. Però en el 99% dels casos has de ser conscient del teu públic

"I també has de ser conscient que això és una muntanya russa. Hi ha projectes que ho poden arribar a petar i altres que s'enfonsaran a la misèria perquè depens d'una cosa que és molt interessant: la reacció del públic i no saps mai quina serà"

"La possibilitat del fracàs és el que ho fa més excitant"

objectiu i pensa a qui vols arribar i a tu què t'interessa fer. Intenta conjugar aquestes dues coses. Pensa a qui et dirigeixes tant a nivell professional econòmic com a nivell personal amb qui vols connectar. Si et dius "Vull arribar a tot el món", doncs complicat. I també perquè en el món global en el

que ens movem penso que fa 30 anys sí que podies pensar en maneres de fer que arribessin a totes les comunitats i oferir coses més generals. Però en canvi, ara, la gent té tant accés a tot tipus de continguts que com més general intentes ser, menys autèntic

ets tant com a creador com a productor d'esdeveniments culturals.

Resumint, alguna cosa que connecti amb tu personalment i et faci sentir realitzat i ser molt conscient de a qui et dirigeixes i a qui vols arribar. A partir d'aquí podràs anar construint capes a les que puguis anar sumant i arribar a més persones.

I també has de ser conscient que això és una muntanya russa. Hi ha projectes que ho poden arribar a petar i altres que s'enfonsaran a la misèria perquè depens d'una cosa que és molt interessant: la reacció del públic i no saps mai quina serà i també és la gràcia de jugar a aquest joc d'atzar. No

saps mai si guanyaràs encara que pots tenir més probabilitats o menys.

La possibilitat del fracàs és el que ho fa més excitant.

I et diria que - i això és un pensament més meu i intern - facis el màxim tenint el mínim d'expectatives.

Aquest pensament o actitud et permetrà, si el projecte fracassa, tornar arrencar sense que et costi massa. En canvi, si tens unes expectatives molt altes i després no es compleixen, serà bastant més difícil que et puguis aixecar.

"I et diria que facis el màxim tenint el mínim d'expectatives. Aquest pensament o actitud et permetrà, si el projecte fracassa, tornar arrencar sense que et costi massa"

... *conclusions*

A les pràctiques cursades a l'Institut del Teatre (durant el grau de Comunicació i Indústries Culturals) vaig tenir la sort de tenir a en Rafel Plana de tutor. En aquesta estança de 8 mesos a la institució vaig ser testimoni de més d'una iniciativa cultural engegada per ell a més a més participar-hi a petita escala. Després d'haver observat la manera de treballar d'en Rafel envers la cultura vaig concloure que tot i no treballar sota el títol de gestor cultural, en portava un dins seu i no vaig voler deixar perdre l'oportunitat de seure amb ell i reflexionar sobre la seva percepció i parlar sobre quin punt de vista encara els projectes.

Evidentment gaudeix de certa seguretat sent l'Institut del Teatre un gran aval que a la vegada li permet fer més àgils alguns dels processos. Tanmateix, s'atreveix amb projectes independents que el realitzen i fan sentir que aporta un gra de sorra cap a la comunitat d'artistes.

D'aquesta entrevista destaco que en Rafel únicament pot dedicar temps al món de la gestió cultural perquè sent passió per diferents disciplines i esferes culturals i ha sentit la necessitat de sortir de la seva condició de músic per crear projectes que l'apropin a aquestes. A més a més, perquè entén la cultura com un punt connector entre persones; motiu intrínsec de la seva emprenedoria i motor per seguir generant iniciatives

...

de tot tipus. Així doncs, des de la humilitat, explica la seva manera d'enfocar-los i com va aprenent projecte rere projecte.

També recullo la importància d'estar en constant moviment, és a dir, preguntar-se repetidament quines necessitats personals es tenen, què pot interessar i què es vol fer amb allò i en aquell moment: aprofitar-se de la situació tant com es pugui sent conscients i segmentant exhaustivament el públic al que es pretén arribar. I tornar a posar en valor el que comentava del factor imprevisible que prové del públic: la reacció. Aquesta pot decantar-se tant a favor com en contra del projecte, però un ha de saber adaptar-s'hi i tornar a plantejar-se tot aquestes qüestions per redirigir-lo.

Per acabar, ressaltar la idea de mantenir i aprendre dels companys de professió del sector i absorbir elements claus de les seves maneres de treballar. Amb alguns es podrà comptar al llarg dels anys i s'aconseguirà generar relacions que puguin adquirir força i guardar-les per un futur.